

Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri¹

Problems and Solutions Proposed by Classroom Teachers for Inclusive Education

**Hasan Güner Berkant²
Gökay Atılğan³**

Özet

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili yaşamış oldukları sorunların ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin belirlenmesidir. Araştırma, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş ili, Türkoğlu ilçesindeki sekiz ilkökulda görev yapmakta olan ve sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan 20 sınıf öğretmenin konu ile ilgili görüşlerini içermektedir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmış ve veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda sınıf öğretmenleri kaynaştırma uygulamaları konusunda ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamada kendilerini yetersiz hissettiklerini, aldıkları hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri yetersiz bulduklarını, kaynaştırma eğitimiyle ilgili olarak uzman desteğine ihtiyaç duyduklarını, kaynaştırma uygulamalarında sınıfların fiziki koşullarından kaynaklanan sorunların bulunduğunu ve materyal eksikliklerinin olduğunu, kaynaştırma uygulamalarında ailelerden de yeteri kadar destek göremediklerini düşündükleri belirlenmiştir. Sınıf öğretmenleri kaynaştırma uygulamalarında yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri olarak, kaynaştırma uygulamaları için ayrı bir eğitim ortamının (destek eğitim odası) olması gerektiğini, materyal desteğinin sağlanmasını, ciddi ve işe vuruk olan hizmet içi eğitimlerin olmasını ve ailelerin özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi konularında bilgilendirilmesini önermektedirler.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmeni, Kaynaştırma eğitimi, Öğretmen görüşleri

Abstract

The main purpose of this research is to identify the problems of teachers who have inclusive students in their classes and determine their suggestions about these problems. The sample consists of 20 classroom teachers who have students getting inclusive education in their classes in eight public schools of Turkoglu district, Kahramanmaraş. In the study interview is used as the method of the study and a semi-structured interview form is used to collect data. The data were analyzed by using content analysis technique. At the end of the study the following results are determined: The teachers feel themselves in competent about inclusive education and the preparation of Individualized Education Program; they evaluate the quality of their pre-service and in-service education as poor; they need education from the experts of special education; they face problems about the conditions of classrooms and the availability of materials about inclusive education; they are not sufficiently supported by the families of the students who need special education. The teachers put forward some proposals as the solutions of these problems: Special rooms and required materials for inclusive education may be organized; in-service education activities that are arranged seriously and operational may be ensured; the families should be trained about special education and inclusive education.

Keywords: Classroom teacher, Inclusive education, Teachers' opinions.

¹ Bu çalışma, Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde (29 Eylül-2 Ekim 2016, Muğla) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, hgberkant@gmail.com

³ Öğretmen, Osmaniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, gokay_atilgan@hotmail.com

GİRİŞ

Özel eğitim, bireysel farklılıkları temel alarak bireyin engel türüne veya yeteneğine yönelik verilen eğitim olması sebebiyle büyük önem arz etmektedir. Özel eğitim; özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile bireysel yeterliliklerine dayalı olarak, gelişim özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (Resmi Gazete, 1997). Ataman'a (2003) göre özel eğitim; akranlarından farklı ve özel gereksinimi olan, yeteneklerini en üst seviyeye çıkarmayı sağlayan, yetersizliğini ez aza indirgeyen, bireyin kendisine yeter hale gelmesini sağlayan, sosyalleşmesini ve bağımsız bir birey olmasını destekleyen eğitimidir.

Günümüzde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin akranlarıyla birlikte destek eğitim hizmeti sunulması sonucu kaynaştırma eğitimi büyük önem kazanmıştır. Türkiye'de 2000 yılında Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği çerçevesinde kaynaştırma eğitimine yönelik ilkeler ve amaçlar belirlenmiştir (Resmi Gazete, 2000). Kaynaştırma eğitimi, özel eğitim ihtiyacı olan bireyin özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan planlar doğrultusunda akranları ile birlikte eğitim alması olarak ifade edilebilir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırma eğitimi; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır (Resmi Gazete, 2000). Kaynaştırma eğitimi, özel eğitim ihtiyacı olan veya olmayan tüm öğrencilere akademik ve sosyal alanlarda destekleyerek, toplumun bir parçası olma olanağı sunan bütüncül bir eğitimidir (Sucuoğlu, 2006). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2000), özel gereksinimli bireyler için verilecek özel eğitim hizmetlerinin tanımlama, yerleştirme, değerlendirme aşamaları ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ve kaynaştırma kavramı ilk defa ilkeleri ve ölçütleriyle ayrı bir bölüm halinde ele alınarak tanımlanmıştır. Bu yönetmeliğin 67. maddesinde kaynaştırma "Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır." şeklinde tanımlanmıştır (Sucuoğlu ve Kargın, 2008).

Kaynaştırma eğitimi; tam zamanlı, yarı zamanlı ve tersine kaynaştırma eğitimi olmak üzere üçe ayrılmaktadır (MEB, 2010):

Tam zamanlı kaynaştırma eğitimi; özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin kaydı normal sınıftadır; öğrenci tam gün boyunca normal sınıfta eğitim almaktadır. Tam zamanlı kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler, yetersizliği olmayan akranları ile aynı sınıfta eğitim görürlerken kayıtlı buldukları okulda uygulanan eğitim programını takip ederler. Okullarda kaynaştırma yoluyla eğitim alacak öğrencilerin bir sınıfta en fazla iki öğrenci olacak şekilde eşit olarak dağılımı sağlanır. Türkiye'deki kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarının büyük bir çoğunluğu tam zamanlı kaynaştırma uygulaması şeklinde yapılmaktadır.

Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi; öğrencilerin bazı derslere yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı etkinliklere birlikte katılmaları yolu ile yapılır. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin kaydı özel eğitim sınıfındadır. Bu öğrenci başarılı olabileceği derslerde ve sosyal etkinliklerde yetersizliği olmayan akranları ile birlikte normal sınıfta eğitim almaktadır. Bu uygulama kapsamında bazı derslerde normal sınıfta eğitim alması gereken öğrencilerin dağılımı yapılırken, bir sınıfta en fazla iki yetersiz öğrenci girebilecek şekilde eşit olarak dağıtılmaya çalışılmalıdır.

Tersine kaynaştırma eğitimi; herhangi bir engeli olmayan bireylerin istekleri doğrultusunda, özellikle okul öncesi eğitimde, çevrelerindeki kaynaştırma uygulaması yapan özel eğitim okullarında açılacak sınıflara kayıt yaptırabilirler. Bu sınıfların mevcudu; 5'i özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci olmak üzere okul öncesi eğitimde en fazla 14, ilköğretim ve ortaöğretimde 20, yaygın eğitimde 10 öğrenciden oluşur. Kaynaştırma uygulamaları ilköğretim programlarını uygulayan özel eğitim okul ve kurumlarında;

Berkant, H., G. & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.

yetersizliği olmayan öğrencilerin, yetersizliği olan öğrencilerle aynı sınıfta eğitim görmeleri yoluyla ya da yetersizliği olmayan öğrenciler için bu okul ve kurumların bünyesinde ayrı sınıf açılması şeklinde de uygulanabilir.

Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında, okul yönetimi, sınıf öğretmeni, okul psikolojik danışmanı, özel eğitim öğretmeni, özel eğitime ihtiyacı olan birey ve özel eğitime ihtiyacı olan bireyin ailesinin yapacağı işbirliği büyük önem arz etmektedir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006). Ayrıca özel eğitime ihtiyacı olan bireye sunulacak fiziksel ortam ve bireyselleştirilmiş eğitim programları da kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yer alan önemli öğeler arasındadır. Kargın'a (2004) göre *okul yönetimi*; özel eğitime ihtiyacı olan bireyi kabul eden, bu birey için gerekli fiziksel düzenlemeler ve materyali sağlayan, bireye ve öğretmenine gerekli öğrenme ve uygulama ortamı sunan tutumlar sergilemelidir. Okul yönetimi, kaynaştırma eğitimi uygulamalarının etkili ve verimli yürütülebilmesi için öğretmenin ihtiyaç duyduğu hizmet içi eğitim ve seminere katılmasını sağlamalı, gerekli ortamı oluşturup materyal ihtiyacını gidermeli ve özel eğitime ihtiyacı olan bireyle ilgili olan diğer kişi ve kurumlarla işbirliği yapmalıdır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006). Okul yönetiminin kaynaştırma eğitiminde en fazla işbirliği yapacağı kişilerden biri sınıf öğretmenidir. *Sınıf öğretmeni*, kaynaştırma eğitimi veren okullarda müspet tavırlara kapı açmalı ve kendisi de böyle hareket etmeli. Engelli çocuğun engel pozisyonunu göre bir takım fiziki düzenlemeleri sağlarken okul idarecileri ve aileyle diyalog halinde olmalıdır. Yapacağı etkinliklerde bütün çocukları kapsayıcı ve her birine rol verici etkinlik düzenlemelidir. Öğretmen günlük planını hazırlarken bireye özgü faaliyet düşünmeli ve planlamalıdır, bunu yaparken çocuğun ailesi ve okul yönetiminden mutlaka destek almalıdır (Resmi Gazete, 2000). Sınıf öğretmeni, öncelikle özel eğitime ihtiyacı olan bireyin özelliklerini ve ihtiyaçlarını bilip bunlara göre en uygun plan, materyal ve yöntemi belirlemesi gerekmektedir. Bu süreç içerisinde, ilgili olan diğer kişilerle de işbirliği yaparak öğrencinin gelişimini destekleyecek şekilde uygulamalara yön vermesi gerekmektedir (Sucuoğlu, 2006). *Okul psikolojik danışmanı*, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin ailesi, öğretmenleri ve diğer ilgililer ile işbirliğini sağlayıp özel eğitime ihtiyacı olan bireyin gelişimin destekleyecek bilgilendirmelerle koordinatör rolünü üstlenmelidir (Sucuoğlu, 2006). Ayrıca okul psikolojik danışmanı öğrenciye, aileye ve ilgili diğer kişilere gerekli psikolojik desteği sağlayarak, öğrenciye en üst düzeyde fayda sağlama hususunda gerekli çalışmaları yürütür. *Özel eğitim öğretmeni*, özel eğitime ihtiyacı olan bireyi gerektiğinde ilgili diğer kurumlara yönlendirmede; sınıf öğretmenine ve ilgili diğer kişilere, özel eğitime ihtiyacı olan bireye yönelik uygun öğretimsel ortamın hazırlanmasında önerilerde bulunabilir. Ayrıca, kaynaştırma eğitimi uygulamalarında büyük öneme sahip olan bir diğer unsur olan *aile*, özel eğitime muhtaç olan çocuklarını her yönüyle bildiği için ilgili kişilerle kuracağı olumlu iletişim sayesinde çocuklarına en iyi (hem okul içi hem de okul dışı) eğitimin sağlanmasında önemli bir rol üstlenirler.

Kaynaştırma eğitimi yapılan okullar, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin özellikleri ve ihtiyaçlarına dikkate alarak uygun düzenlemeler yapmalı; bireyin kendisini iyi ve güvende hissedeceği ortamı sunmalıdır (Yılmaz, 2004). Sınıf ve sınıfta bulunan materyaller, eşyalar, araç ve gereçler kaynaştırma eğitiminde fiziksel ortamı oluşturmaktadır. Kaynaştırma eğitiminde sınıftaki öğrenci sayısı, sınıfın büyüklüğü, havalandırması ve aydınlatma sistemi, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin gelişiminde önemli etkenlerdendir. Bundan dolayı okul yönetimi, öğretmen ve ilgili diğer kişiler özel eğitime ihtiyacı olan bireyin özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda öğrencinin en iyi ve güvenli bir şekilde faydalanması için gerekli düzenlemeleri sağlamalıdır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006). Okullarda uygulanacak düzenlemelerden biri de bireyselleştirilmiş eğitim programıdır (BEP). Özel hizmetler yönetmeliğindeki tanımıyla BEP, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı olarak ifade edilir. Bunun yanında BEP;

- Eğitim planında yer alan yıllık amaçlar ve öğrencinin takip ettiği eğitim programı/programları temel alınarak belirlenen kısa dönemli amaçlarını,
- Öğrencinin alacağı destek eğitim hizmetinin türü, süresi, sıklığı ve bu hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağını,
- Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, araç-gereç ve eğitim materyallerini,
- Eğitim ortamına ilişkin düzenlemeleri,
- Davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile uygulanacak yöntem ve teknikleri,

Berkant, H., G. & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.

- Öğrencinin kişisel bilgilerini içerir (Resmi Gazete, 2000).

BEP, yazılı doküman olarak özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için hazırlanmış bireyin eğitsel ihtiyaçlarına yönelik hazırlanır. BEP ilgili uzmanların, bireyin ailesi ve öğretmenlerinin işbirliği ile bireyin ihtiyaçları doğrultusunda planlanarak uygulanır. Bireyin farklılıkları, ihtiyaçları ve sosyal-toplumsal yaşam becerileri dikkate alınarak sınıf içerisinde öğretmen gerekli düzenlemeler yaparak ilgili BEP doğrultusunda tüm katılımcılar aracılığı ile işbirliği içerisinde hareket edilir (MEB, 2010).

İlgili alanyazın incelendiğinde, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik görüş ve tutumlarıyla ilgili nitel, nicel ve karma desenli birçok araştırma söz konusudur. Yekeler (2005) sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarını, Avcıoğlu, Eldeniz Çetin ve Özbey (2005) ise hem sınıf hem de branş öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla çalışmalar yapmışlardır. Yiğiter (2005), sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğüne ilişkin bilgi düzeyleri ile kaynaştırmaya yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Öncül ve Batu (2005), normal gelişim gösteren çocuk annelerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşlerini ele almıştır. Nizamoğlu (2006) araştırmasında, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterliliklerini saptama, yorumlama ve öneride bulunmayı amaçlamıştır. Bilen (2007), sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştığı sorunlar ile ilgili görüşleri ve çözüm önerilerini, ayrıca sınıf öğretmenlerine ait çeşitli değişkenlerin bu sorunlara olan etkisini belirlemeye çalışmıştır. Battal (2007), sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterliklerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması amaçlanmıştır. Türkoğlu (2007) ilköğretim okulu öğretmenleriyle gerçekleştirilen bilgilendirme çalışmalarının öncesi ve sonrasında öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerini incelemiştir. Önder (2007) araştırmasında, ilköğretim okullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli öğrencileri için sınıfta gerçekleştirdikleri öğretim uyarlamalarını belirlemeyi amaçlamıştır. Karacaoğlu (2008), öğretmenlerin okul iklimi algıları ile kaynaştırmaya ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Sanır (2009) kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin öğrenme ile ilgili karşılaştıkları sorunları öğretmen ve aile görüşleri açısından değerlendirmiştir. Karaer (2010), çalışmasında ilköğretim okullarındaki yönetici ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik yeterliklerini belirlemiştir. Babaoğlu ve Yılmaz (2010) sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterliklerini belirlemek üzere bir çalışma yapmışlardır. Ekşi (2010), sınıf öğretmenlerinin ve özel eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin tutumlarının ortaya çıkarılmasını amaçlamıştır. Öztürk ve Eratay (2010), eğitim uygulama okuluna devam eden zihin engelli öğrencilerin öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkındaki görüşlerini incelemiştir. Kuzu (2011), öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler ve öz duyarlılık düzeyleri açısından karşılaştırmayı amaçlamıştır. Gök (2013), kaynaştırma eğitimi öğrencisi bulunan ilköğretim sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklarla başa çıkmada kullandıkları yöntemlerin belirlenmesini amaçlamıştır.

Yukarıdaki çalışmalar incelendiğinde mevcut ve benzer sorunların devam etmesi sonucu tekrardan kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözümlerine yönelik bu çalışma yapılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerinin belirlenmesine yönelik yapılan bu çalışma, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik güncel görüşlerinin belirlenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, belirlenen sonuçlardan yola çıkarak yaşanan sorunların çözümüne ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın problemi "Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili yaşamış oldukları sorunlar ve yaşanan bu sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?" şeklinde ifade edilebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili yaşamış oldukları sorunların ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik almış oldukları eğitimler nelerdir?
2. Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlara yönelik görüşleri nelerdir?

Berkant, H., G. & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.

3. Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında sınıf öğretmenlerinin yaşamış oldukları sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemeyi amaçladığından fenomenolojik (olgubilim) modele dayalıdır. Olguların derinlemesine incelenmesinde fenomenolojik model kullanılabilir. Fenomenolojik model, ağırlıklı olarak varoluşçu psikoloji içerisinde gelişme gösteren bir yaklaşım olup, insanların çevrelerinde olup biten olayları nasıl değerlendirdiklerini anlamayı sağlamaktadır (Balcı, 2005). Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yöntemi fenomenolojik modele dayalı çalışmalarda tercih edilen yöntemlerden biridir. Görüşme, bireylerin olgulara ve olaylara yönelik düşüncelerini sözel soru-cevap kapsamında belirlemeyi amaçlayan bir yöntemdir (Punch, 2011; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Örneklem

Araştırmanın örneklemini, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş ili, Türkoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 8 ilkokulda görev yapmakta olan ve sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan 12'si kadın (%60), 8'i erkek (%40) olmak üzere 20 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Meslekteki kıdem değişkenine göre öğretmenlerin 10'u (%50) 10 yıl ve üzeri, 8'i (%40) 6-9 yıl arası ve 2'si (%10) 1-5 yıl arası kıdeme sahiptir. Örneklem dâhil olan öğretmenlerin seçiminde ölçüt olarak sınıfında kaynaştırma öğrencisinin bulunması belirlendiğinden, çalışmada amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt dayanaklı örneklem kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanıldığından, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme türlerinin arasında yer alır. Bu görüşme türünde önceden belirlenen sorular, görüşülen kişiye sistematik ve tutarlı bir sırayla sorulur ve görüşülen kişinin soruları istediği özgürlükte yanıtlamasına fırsat verilir (Bruce ve Lune, 2015). Araştırmada kullanılan formun ilk hali açık uçlu dokuz sorudan oluşmakta olup, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda hazırlanmış ve kapsam ve yapı geçerliği için eğitim bilimleri bölümünde görev yapan bir uzmanın görüşü alınmıştır. Formun ilk hali ile iki sınıf öğretmeni ile pilot çalışma yapılmış, pilot uygulamada alınan dönütlere dayalı olarak gerekli düzenlemeler yapılarak formun yedi soruluk son hali oluşturulmuştur.

Verilen Toplanması ve Analizi

Veriler 15.04.2016-14.05.2016 tarihleri arasında, her bir öğretmen ile belirlenen tarih ve saatte, görüşme açısından uygun bir ortamda ortalama 35-40 dakikalık görüşmeler yapılarak elde edilmiştir. Araştırmacı görüşmeye başlamadan önce kendisini tanıtmış, çalışmanın amacından ve öneminden bahsetmiş ve yanıtların kesinlikle başka bir amaçla kullanılmayacağını belirtmiştir. Görüşme verileri öğretmenlerin izni alınarak ses kayıt cihazı kullanılarak ve yazılı notlar alınarak toplanmıştır. Tüm görüşmeler gerçekleştirildikten sonra elde edilen verilerin analizinde belirleyici olması için her bir görüşme formuna "katılımcı" kelimesinin ilk harfi olan "K" harfi ile birlikte bir sıralama numarası verilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin verileriyle cinsiyetlerini eşleştirmek amacıyla, kadın katılımcı öğretmenlerin formları tespit edilmiş, kadın öğretmenlerin sayısı 12 olduğu için K-1 ve K-12 arasındaki numaraların kadın öğretmenleri temsil etmesi sağlanmıştır. Sayısı toplamda 8 olan erkek öğretmenler için kodlar K-13 ve K-20 arasında numaralandırılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, nitel verileri derinlemesine incelemeyi sağlayan ve verilerden anlamlara ulaşmayı sağlayan bir analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Buna göre, veriler yazılı transkriptler haline getirilmiş ve öğretmenlerin sorulara verdikleri yanıtlar dikkatlice okunarak kodlanmıştır. Kodlardan alt temalar ve temalar elde edilmiştir. Belirlenen kodlar ve temalar araştırmacılar arasında görüş alış verişi yapılarak

Berkant, H., G. & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.

kodların ve temaların uygunluğuna karar verilmiştir. Bu kodların benzerlik ve farklılıklarına göre yanıtların frekansları belirlenmiştir. Ayrıca, bulguların açıklayıcı olması amacıyla öğretmenlerin yanıtlarından doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

BULGULAR

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili aldıkları eğitimlere yönelik görüşlerine ilişkin bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik eğitim alma durumlarına göre dağılımları

Tema	Alt tema	Kodlar	f	
Eğitim Zamanı ve Niteliği	Hizmet öncesi	Kaynaştırma eğitimi dersi	3	
		Özel eğitim dersi	2	
	Hizmet içi	Seminer ve konferans	12	
		Eğitimlerin İçeriği	Teorik	8
			Uygulamalı	6
	Teorik ve uygulamalı	3		
Eğitim almamış		3		

Tablo 1’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin çoğu (17/15) kaynaştırma eğitimi aldıklarını belirtmişlerdir. Eğitim alanların çoğunluğu da (12/17) bu eğitimi hizmet içinde seminer ve konferansla aldıklarını ifade etmişlerdir. Alınan eğitimlerin çoğunun (8/17) sadece teorik olarak verildiği görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin bazılarının kaynaştırma eğitimine yönelik eğitim alma durumlarına yönelik görüşleri aşağıdaki gibidir:

K-1: “*Lisans eğitimi sırasında ‘kaynaştırma eğitimi’ dersi aldım. Almış olduğum bu eğitimi çok da yeterli bulmuyorum. Dersi geçmek ve teorik ağırlıklı olduğu için. Kaynaştırma eğitimi nedir, ne yapılmalıdır tarzında.*”

K-7: “*Üniversite ders olarak ‘kaynaştırma eğitimi’ dersini hem teorik hem de uygulamalı olarak aldım. Ayrıca mesleğe başladıktan sonra kaynaştırma ve özel eğitimle ilgili seminerler bu süreçte pekiştirici işlevi gördü. Almış olduğum bu eğitimleri, bu süreç içerisinde bana yol haritası gibi destek sunduğu için yeterli görüyorum.*”

K-11: “*Mesleğe başladıktan sonra ‘özel eğitim semineri’ adı altında teorik bilgilerin aktarıldığı bir seminer aldım. Almış olduğum bu eğitimi yetersiz buluyorum, çünkü uygulama yoktu ve 4 saat gibi bir sürede teorik bilgilerin aktarıldığı, çoğu bilgilerinde üstünlükü geçildiği bir seminerdi. Daha uzun sürede uygulamalı, geniş ve kapsamlı bir eğitim olabilirdi.*”

Sınıf öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde yaşadıkları sorunlara ve çözüm önerilerine yönelik görüşleri Tablo 2’de verilmiştir.

Berkant, H., G. & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.

Tablo 2. Sınıf öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin bulgular

Tema	Kodlar	f
Yaşanan sorunlar	BEP yapmayı bilmiyorum	14
	Sorun yok	6
Çözüm önerileri	Uzmanlardan eğitim alma	8
	İlgili kişi ve kurumlarla işbirliği	6
	Hem uzmandan eğitim alma hem ilgililerle işbirliği	6

Tablo 2’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin çoğu (14/20) BEP hazırlamayı bilmediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin BEP hazırlamayla ilgili bilgi eksikliği sorununa yönelik üzerinde en çok yoğunlaştıkları (8/20) çözüm önerisi ise uzmanlardan eğitim almaktır.

Öğretmenlerin BEP hazırlama süreci ile ilgili yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri ile ilgili görüşlerinden bazıları şunlardır:

K-16: “Bireysel eğitim planı hazırlama sürecinde yaşadığımız sorunlar var. BEP’in nasıl hazırlanacağı konusunda bilgim yok. Öğrenci e-okul üzerinde kaynaştırma öğrencisi diye sistemde var fakat öğrencinin önerilen hizmet türü ve ilgili kurul değerlendirme raporu ile ilgili herhangi bir bilgi elimizde yok. BEP hazırlanması ile ilgili sorun, verilecek hizmet içi eğitimle çözülebilir. Ayrıca aile, okul yönetimi ve RAM ile işbirliği yapılarak çocukla ilgili değerlendirme raporu temin edilebilir.”

K-17: “Bireysel eğitim planının nasıl hazırlanacağını bilmiyorum. Öğrenci ile ilgili tüm bireylerin (okul psikolojik danışmanı, RAM’den görevli bir personel, aile) katılımı ile hâlihazırda var olan değerlendirme raporu üzerinden uygulamalı bir plan hazırlanması ile bu sorun çözülebilir.”

Kaynaştırma uygulamalarında sınıf öğretmenlerinin yaşamış oldukları sorunlara ilişkin bulgular Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında yaşadıkları sorunlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlar	f
Sınıf koşulları	Sınıf yönetimi	6
	Kalabalık sınıflar	6
	Fiziki yetersizlik	2
Zaman ve program	Zaman yetersizliği	11
	Program yoğunluğu	4
Öğrenci özellikleri	Dikkat problemi	8
	İletişim kuramama	2

Tablo 3’de görüldüğü gibi, öğretmenler kaynaştırma uygulamalarında sınıf koşulları, öğrenci özellikleri, zaman ve programla ilgili sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin üzerinde en çok yoğunlaştıkları (15/20) görüş ise kaynaştırma uygulamalarındaki zaman yetersizliği ve programın yoğunluğudur. Genel anlamda öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ayrılan zamanın yetersiz olduğu (11/20), kaynaştırma öğrencilerindeki dikkat eksikliğinin süreci zorlaştırdığı (8/20), kaynaştırma eğitimi sırasında sınıf yönetiminde sorunlar yaşadıkları (6/20), sınıfların kalabalık olmasının kaynaştırma eğitimini zorlaştırdığı (6/20) yönünde görüşler öne sürdükleri belirlenmiştir.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşadıkları sorunlar ile ilgili görüşlerinden bazıları şunlardır:

K-2: “Sınıf kalabalık. Öğrenci akranlarından geride olduğu için sınıf içerisinde akran baskısı da oluşabiliyor. Bu durum bazen sınıftaki diğer öğrencilerin dikkatini dağıtabiliyor.”

K-6: “Zaman konusunda sorun yaşamaktayım. Bir yandan programın yetişmesi için çaba gösterirken diğer yandan kaynaştırma öğrencimi ihmal etmemeye çalışıyorum. Bu durum hem benim bocalamama hem de sınıfın dikkatinin dağılmasına neden oluyor.”

K-12: “Kaynaştırma öğrencimin fiziksel engeli de söz konusu olduğu için sınıf bu öğrencim için uygun değil. Gerekli araç-gereç ve materyal eksikliği söz konusu. Ayrıca zaman sıkıntısı da yaşamaktayım.”

Berkant, H., G. & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.

Kaynaştırma uygulamalarında sınıf öğretmenlerinin yaşamış oldukları sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin bulgular Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında yaşadıkları sorunlara ilişkin bulgular

Tema	Kodlar	f
Öğrenciye yönelik	Destek eğitim odası	12
	Özel eğitim alt sınıfı	3
	Özel eğitim öğretmeni	2
Uygulamaya yönelik	Program yoğunluğu azaltılabilir	6
	Hizmet içi eğitimler verilebilir	5
	Fiziksel yetersizlikler giderilebilir	3

Tablo 4’de görüldüğü gibi, öğretmenler kaynaştırma uygulamalarında yaşanan sorunlarla ilgili olarak öğrenciye (17/20) ve uygulamaya yönelik (14/20) öneriler ileri sürmüşlerdir. Öğretmenlerin öğrencilerle ilgili üzerinde en çok uzlaştıkları çözüm önerisi kaynaştırma öğrencilerine yönelik destek eğitim odasının sağlanmasıdır (12/20). Öğretmenler uygulamaya yönelik olarak ise program yoğunluğunun azaltılması (6/20) ve hizmet içi eğitimlerin verilmesi (5/20) önerileri üzerinde yoğunlaşmışlardır.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri ile ilgili görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

K-11: “*Kaynaştırma öğrencisinin sınıf içerisinde almış olduğu ders saati azaltularak destek eğitim odasına yönlendirilebilir. Orada daha fazla zaman harcaması sağlanabilir.*”

K-14: “*Kaynaştırma öğrencimin engel türüne yönelik hizmet içi eğitimle işitme ve konuşma eğitimi alabilirim. Öğrenci, alanında uzman öğretmen ile ders yapabilir.*”

K-17: “*Kaynaştırma öğrencim için gerçekten kaynaştırma eğitimi ile ilgili tam donanımlı bir eğitim almış uzman aracılığı ile hiçbir araç-gereç ve materyal eksiği bulunmayan destek eğitim odası veya özel eğitim alt sınıfında eğitim verilebilir.*”

K-20: “*Ya program yoğunluğu azaltılmalı ya da kaynaştırma öğrencim destek eğitim odası gibi ayrı bir sınıfta veya özel eğitim alt sınıfında eğitim almalıdır.*”

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında aile desteği ile ilgili yaşadıkları sorunlara ilişkin bulgular Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında aile desteği ile ilgili yaşadıkları sorunlara ilişkin bulgular

Kodlar	f
Durumu kabullenmemek	8
İlgisizlik ve sorumsuzluk	7
İletişim kuramama	7
Bilinçsiz ve bilgisiz olma	6
Okuma-yazma bilmeme	5

Tablo 5’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında özel eğitim alan çocuğun ailelerine yönelik yaşadıkları sorunların yoğunlukları birbirine yakın olsa da, öğretmenler en çok ailelerin durumu kabullenmemelerinden şikâyet etmektedirler (8/20). Ayrıca öğretmenlerin bazıları, ailelerin ilgisizliği ve sorumsuzluğu (7/20) ve ailelerle iletişim kuramama (7/20) sorunlarından bahsetmişlerdir. Bazı öğretmenler de ailelerin kaynaştırma eğitimi konularında bilinçsiz ve bilgisiz olduğunu (6/20) ve okuma-yazma bilmeyecek düzeyde eğitimsiz olduklarını (6/20), bu durumun da kaynaştırma eğitimi uygulamalarına olumsuz yansımaları ileri sürmüşlerdir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında aile desteğine yönelik yaşadıkları sorunlar ile ilgili görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

K-3: “*Aile çocuğunun engelli olduğunu kabullenmiyor. Aile ile iletişim kuramıyoruz ve öğrenci ile ilgili toplantılara katılımı konusunda da sıkıntı var.*”

Berkant, H., G. & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.

K-7: “Aile durumu kabullenmiyor. Bundan dolayı da durum hakkında yeterli bilgi sahibi değiller. Ayrıca durumla ilgili olumsuz tutum sergilemektedirler.”

K-15: “Aile okuma-yazma bilmiyor, ilgisiz ve bilgisiz, durumu kabullenmek istemiyor, ama ne zaman maddi bir destek söz konusu olursa bu duruma göz yumuyorlar.

K-18: “Aile eğitimsiz ve bilgisiz.”

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında aile desteğiyle ilgili yaşamış oldukları sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında aile desteği ile ilgili yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin bulgular

Kodlar	f
Aile eğitimleri ve seminerleri	17
Psikolojik destek	9
Veli ziyaretleri	8
Okuma-yazma kursları	2

Tablo 6’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin büyük bir kısmı (17/20) kaynaştırma eğitiminde aile desteğiyle ilgili yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik olarak ailelere kaynaştırma eğitimiyle ilgili seminer ve eğitim verilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Öğretmenlerin yarısına yakını ise (9/20) ailelere psikolojik destek verilerek ve veli ziyaretleri yaparak (8/20) onların kaynaştırma eğitimi sürecine katkılarının artırılabilirliğini ve öğretmenlerin ailelerle olan sorunlarının bu yollarla azalabileceğini ileri sürmüşlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşadıkları sorunlarla ilgili çözüm önerilerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

K-3: “Aile ile iletişim veli ziyaretleri ile kuvvetlendirilebilir. Aile verilecek eğitimler sayesinde çocuğunun engelli oluşumu kabul edebilir ve bu konuda bilgi sahibi olabilir.”

K-7: “Ailelere psikolojik destek sağlanabilir. Olumsuz tutum ve davranışları için çalışmalar veya bilgilendirme seminerleri yapılabilir. Süreç hakkında detaylı bilgilendirme yapılabilir.”

K-10: “Aile eğitimleri (öğrencinin engel durumu, zaman yönetimi, işbirliği ve iletişimin önemi vb.) verilebilir.”

K-19: “Ailenin durumu kabullenmesi için çalışmalar yapılabilir. İşbirlikçi olmaları konusunda bilgilendirmeler yapılabilir.”

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler de akranları gibi ihtiyaçları ve özellikleri doğrultusunda eğitim hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptirler. Bundan dolayı da günümüzde özel eğitime verilen önem gün geçtikçe artmaktadır. Bu eğitimin önem arz eden bir unsuru olan kaynaştırma eğitimi de son yıllarda giderek yaygınlaşmaktadır. Ayrıca kaynaştırma eğitimi, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin akranları ile birlikte öğrenmesi ve sosyalleşmesi hususunda büyük rol oynamaktadır. Bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili yaşamış oldukları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri incelenmiş ve genel anlamda öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik bazı sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin BEP’i nasıl hazırlayacakları konusunda bilgilerinin olmadığını sonucuna ulaşılmıştır. Öztürk ve Eratay’ın (2010) yaptıkları çalışmada öğretmenler özel eğitim kökenli olmadıkları gibi göreve başlamadan önce de özel eğitimle ilgili herhangi bir eğitim almadıklarını, ayrıca özel eğitim hakkında bilgi sahibi olmadan öğrencilere eğitim vermesi beklenen öğretmenlerin BEP hakkında da herhangi bir bilgiye sahip olmamalarının normal olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmada sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında en çok zaman yetersizliği yaşadıkları, öğrencilerin dikkat problemi yaşadıkları, sınıfların kalabalık olduğu ve sınıf yönetimi sorunları yaşadıkları belirlenmiştir. Avcioğlu, Eldeniz Çetin ve Özbey (2005), sınıf ve branş öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada öğretmenler, kaynaştırma

Berkant, H., G. & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.

eğitimi ile ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını ve bu konuyla ilgili yoğun bir eğitim almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu, normal sınıf düzeninde önemli değişiklikler yapılması gerektiğini, özel gereksinimli öğrencilerin normal sınıfta davranış sorunları yaşanacağını ve sınıf kontrolünün daha zor olacağını ifade etmişlerdir. Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli öğrencide akademik gelişmeyi sağlayamayacağını belirten öğretmenler, özel sınıftaki ayrılaştırılmış eğitimin özel gereksinimli öğrencinin duygusal ve toplumsal gelişimi açısından daha yararlı olduğunu rapor etmişlerdir. Bunun yanı sıra Gök'ün (2013) çalışmasında da, kaynaştırma eğitimi öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları zorluklar incelenmiş ve kaynaştırma öğrencisi ile iletişim sorunların yaşandığını, diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencisini kabullenemediğini, sınıfların kalabalık olduğunu belirlenmiştir. Gök'ün (2013) çalışmasında da bu çalışmadaki sonuçlara paralel biçimde sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencisine yeterli zamanı ayıramadığı, kaynaştırma öğrencileri için fiziki imkânların yetersiz olduğu, sınıf öğretmeni ile özel eğitim öğretmeni arasında koordinasyon sorunu olduğu ve sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde sınıf yönetiminde zorluklarla karşılaştıkları belirtilmiştir.

Çalışmada öğretmenler, kaynaştırma eğitimi uygulamalarında öğrencilerle ilgili olarak destek eğitim odasının oluşturulmasını, uygulamaya yönelik olarak ise program yoğunluğunun azaltılmasını ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili gerekli hizmet içi eğitimlerin verilmesini önermişlerdir. Kargın'ın (2004) araştırmasında ise kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşanan sıkıntıları ortadan kaldırmak için öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmesi, aday öğretmenlerin de hizmet öncesinde hem teorik hem de uygulamalı derslerle yetiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Güteryüz'ün (2014), sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini incelediği çalışmasının sonucunda RAM ile öğretmenin birlikte hareket edilmesi ve kaynaştırma öğrencisine daha fazla zaman ayrılması gerektiği, özel eğitim sınıflarının açılması ve özel eğitim uzmanlarının olması gerektiği, özel eğitim veren okulların yaygınlaştırılması, sınıfta kaynaştırma eğitimi belirli saatlerle ve belirli derslerle sınırlandırılması ve okulların fiziki şartları düzenlenirken kaynaştırma öğrencilerinin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında aile desteği ile ilgili olarak yaşadıkları sorunlar arasında ailelerin, çocuklarının özel eğitim alması gerektiğini kabullenmemeleri, ilgisiz ve sorumsuz olmaları, aileyle iletişim kurulamaması, bilinçsiz ve bilgisiz olmaları ve okuma-yazma bilmemeleri ön plana çıkmaktadır. Çalışmada elde edilen bu sonuç, ailelerin genel anlamda eğitim düzeylerinin düşük olduğu ve bunun da çocuklarının özel eğitim durumlarına yansıdığı şekilden yorumlanabilir. Benzer şekilde Sanır (2009), sınıf öğretmenleri ve ailelerle yaptığı araştırma sonucunda, ailelerin çocuklarının engel türleri ve kaynaştırma eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ortaya koymuştur. Sorani-Villanueva, McMahon, Crouch ve Keys (2014), ailelerin kaynaştırma eğitiminde işbirliği yapılması gereken önemli faktörlerden biri olduğunu ve öğretmenlerin öğrencilerindeki davranış sorunlarını ailelerle işbirliği yaparak çözdüklerini ortaya koymuşlardır.

Çalışmada sınıf öğretmenleri kaynaştırma eğitimi uygulamalarında aile desteği ile ilgili yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerilerinde ailelerin çeşitli seminerler yoluyla eğitilmesi gerektiği üzerinde yoğunlaşmışlardır. Öncül ve Batuda (2005) sadece özel eğitim gereksinimi olan çocukların ailelerine değil, normal gelişim gösteren çocukların da ailelerine yönelik bazı önerileri belirlemişlerdir. Bu önerilerden biri, kaynaştırma uygulaması konusunda normal gelişim gösteren öğrencilerin velilerinin bilgilendirilmesi için etkinlikler gerçekleştirilmesidir. Ayrıca normal gelişim gösteren öğrenci velileri ile kaynaştırma öğrencisinin velilerini bir araya getirecek programların yapılması da ileri sürülen öneriler arasındadır.

Genel anlamda çalışmada, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlere gereksinimleri olduğu, eğitime ayrılan zamanın, fiziksel ortamların, materyallerin ve ailelerin eğitim düzeyindeki yetersizliklerin, program yoğunluğunun kaynaştırma eğitimini olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Stubbs (2008) da çalışmasında, kaynaştırma eğitiminin başlıca sorunları arasında katı program yapılarını ve öğretim yöntemlerini, aile ve toplum katılımındaki yetersizlikleri, eğitim ortamındaki hijyen, güvenlik ve özel ortam yetersizliklerini, öğretmenlerin eğitimindeki nitelik

Berkant, H., G. & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.

yetersizliğini işaret etmiştir. Bu anlamda, çalışmada belirlenen sorunların, özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine yönelik diğer çalışmalarla benzerlik gösterdiği düşünülebilir.

Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler ileri sürülebilir:

- Çalışmada sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik eğitim gereksinimleri olduğu ve BEP hazırlama konusunda yetersiz oldukları belirlendiğinden, aday öğretmenler ve diğer öğretmenler hizmet içinde eğitimleri için gerekli teorik ve uygulamalı eğitimler verilebilir. Bu eğitimler arasında özellikle BEP hazırlama eğitimi ön plana çıkarılabilir.
- Çalışma sonucunda öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında zaman yetersizliği yaşadıkları belirlendiğinden, öğretmenlere kaynaştırma eğitimi için gerekli olan programların uygulanmasına yönelik planlamaları eğitim-öğretim yılı başında ve süreci boyunca yapabilmelerini sağlayacak eğitimlerin okul psikolojik danışmanları veya bu konuda eğitim almış ilgili öğretmenler tarafından verilmesi sağlanabilir.
- Sınıf öğretmenleri çalışma sırasında kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerine yönelik bazı fiziki ortam ve materyal yetersizliklerini ileri sürdüklerinden dolayı, ilgili birimlerin okullardaki kaynaştırma eğitimine yönelik mevcut koşulları tespit edip eksikliklerini gidermeleri gerekir.
- Çalışmada özel eğitim gereksinimi olan çocukların ailelerindeki eğitim düzeyi düşüklüğüne bağlı olarak bilgi ve bilinç eksiklikleri belirlendiğinden dolayı, ailelerin sadece özel eğitim konusunda değil, genel olarak eğitim ve kültür düzeylerini yükseltici yaygın eğitim uygulamalarının niceliği ve niteliği artırılabilir.
- Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmış ve sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin görüşleri belirlenmiştir. Başka bir çalışmada, belirli ölçütlere göre kaynaştırma uygulamalarında başarılı olan sınıf öğretmenlerinin belirlenip kaynaştırma eğitimi uygulamaları, BEP hazırlama süreci, sınıf yönetimi ve aile desteği hususlarında hem görüşmeler hem de gözlemler yapılabilir.
- Bu çalışmada veriler sınıf öğretmenlerinden toplanmıştır. Başka bir çalışmada, sınıfta kaynaştırma öğrencisi olan çeşitli branşlardan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşleri karşılaştırılmalı incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Avcıoğlu, H., Eldeniz Çetin, M. ve Özbey, F. (2005). Sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf ve branş öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Özel Eğitimden Yansımalar* (s.79-89). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Babaoğlu, E. ve Yılmaz, Ş. (2010). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 8(2), 345-354.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Battal, İ. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterliliklerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Batu, S.ve Kırcaali-İftar, G. (2006). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Bilen, E. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bruce, L. B. ve Lune, H. (Ed.). (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (çev. H. Aydın). Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Ekşi, K. (2010). *Sınıf öğretmenlerinin ve özel eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin tutumlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Yayınları.
- Eripek, S. (2007). *Özel eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Gök, R. (2013). *Kaynaştırma eğitimi öğrencisi bulunan ilkökul sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklarla başa çıkma yöntemleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

- Berkant, H., G. & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.
- Güleryüz, B. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalı, Zonguldak.
- Karacaoğlu, İ. (2008). *İlköğretim kurumlarında görev yapmakta olan öğretmenlerin okul iklim algıları ile kaynaştırmaya ilişkin tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaer, N. (2010). *İlköğretim okullarındaki yönetici, sınıf ve psikolojik danışma ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma adayı özel gereksinimli öğrencileri tanıma ve yönlendirme yeterliliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 1-13.
- Kuzu, S. (2011). *Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları ve öz duyarlılık düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- MEB (2010). *Okullarımızda neden, niçin, nasıl kaynaştırma-Yönetici, öğretmen ve aile kılavuzu*. Ankara: Aygül Ofset.
- Nizamoglu, N. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarındaki yeterliliklerine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Öncül, N. ve Batu E. S. (2005). Normal gelişim gösteren çocuk annelerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 6(2), 37-54.
- Önder, M. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin zihin engelli kaynaştırma öğrencileri için sınıf içinde yaptıkları öğretimsel uyarlamaların belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Bolu.
- Öztürk, C. ve Eratay, E. (2010). Eğitim uygulama okuluna devam eden zihin engelli öğrencilerin öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkında görüşlerinin belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(2), 145-159.
- Punch, K. F. (2011). *Sosyal araştırmalara giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi Yayınları.
- Resmi Gazete. (1997). *573 sayılı özel eğitim hizmetleri kanun hükmünde kararname, 23011, 6 Haziran 1997*.
- Resmi Gazete, (2000). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 23937, 18 Ocak 2000*.
- Sanır, H. (2009). *Kaynaştırma eğitime devam eden öğrencilerin akademik öğrenme ile ilgili karşılaştıkları sorunların öğretmen ve aile görüşleri açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sorani-Villanueva, S., McMahon, S. D., Crouch, R. ve Keys, C. B. (2014). School problems and solutions for students with disabilities: A qualitative examination. *Journal of Prevention & Intervention in the Community*, 42, 58-71.
- Stubbs, S. (2008). *Inclusive education-Where there are few resources*. I. Lewis (Ed.). Oslo: Atlas Allaince.
- Sucuoğlu, B. (2006). *Etkili kaynaştırma uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2008). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları, yaklaşımlar, yöntemler, teknikler*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Türkoğlu, Y. K. (2007). *İlköğretim okulu öğretmenleriyle gerçekleştirilen bilgilendirme çalışmalarının öncesi ve sonrasında öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Yekeler, B. (2005). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (2004). *Engelli kullanıcılar için temel eğitim binaları tasarımının kaynaştırma eğitime yönelik incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Konya.

Berkant, H., G. & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.

Yiğiter, S. (2005). *Sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğüne ilişkin bilgi düzeyleri ile özel öğrenme güçlü olan çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.